Sosiaali- ja terveysministeriö

Ville Korhonen/STM 17.6.2024

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto Valtioneuvoston E-selvityksestä E 32/2024 vp *EU:n kriisivarautumisen ja resilienssin vahvistaminen; Suomen näkemyksiä varautumisunionistrategian valmisteluun*

Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut Valtioneuvoston E-selvityksen valmisteluun. STM on tarkentanut kantoja terveyssektorin varautumista koskien E-selvityksessä E 27/2024 vp (Suomen ennakkovaikuttaminen Euroopan terveysunionin tulevaisuuteen).

E-selvityksessä E 27/2024 vp todetaan seuraavaa:

Terveysturvallisuus

Suomi korostaa tarvetta vahvistaa unionin kriisinsietokykyä eli kokonaisvaltaista ja laaja-alaista varautumista mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja hybridiuhkiin, jotka voivat olla yhä monimutkaisempia, rajat ylittäviä ja esiintyä samanaikaisesti. Suomen näkemyksen mukaan terveysala on yksi valmiuden ja varautumisen ydinalueista.

Suomi pitää tärkeänä edistää varautumisen koko syklin vahvistamista, mukaan lukien kriisien ennaltaehkäisy, kriiseistä palautuminen sekä yhteiskunnan resilienssi. Suomi katsoo kriisien hallinnan ja varautumisen tuleviin kriiseihin sekä niistä toipumiseen koskevan kaikkia hallinnonaloja ja koko yhteiskuntaa sekä sen eri toimijoita. On tärkeää vahvistaa yhteiskunnan ja kansalaisten kykyä sopeutua ja vastata muutoksiin ja kriiseihin sekä palautua joustavasti takaisin tavalliseen yhteiskuntajärjestykseen. Suomi katsoo, että normaalioloissa toteutetut ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevat politiikkatoimet ja rakenteet vahvistavat yhteiskunnallista vakautta ja resilienssiä myös kriisioloissa. Suomen näkemyksen mukaan unionin tason toimenpiteet ja niihin vaikuttaminen tukevat kansallisia toimia.

Suomi pitää tärkeänä, että lääkkeiden saatavuus varmistetaan sekä normaali- että kriisiaikoina. Suomi katsoo, että pitkään markkinoilla olleiden tärkeiden, tehokkaiden, turvallisuuden osalta tunnettujen ja usein edullisten lääkkeiden saatavuuden turvaaminen on tärkeää myös kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Suomi kannattaa EU-yhteistyötä rokotehankinnoissa sekä muiden välttämättömien lääkkeiden ja tarvikkeiden saannin turvaamisessa. Kansallisen ja EU-tason hankintatoimien tulisi tukea ja täydentää toisiaan, erityisesti huoltovarmuuden kannalta kriittisten valmisteiden osalta.

Suomi pitää tärkeänä, että EU vähentää haitallisia riippuvuuksia ja vahvistaa omaa tuotantokapasiteettiaan kriittisissä materiaaleissa, joita tarvitaan esimerkiksi diagnostiikan, rokotteiden, lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden kehittämiseen. Lisäksi tulee huomioida ihmisperäisen materiaalin saatavuus kuten kudossiirteet ja plasma EU-alueella. Suomi pitää tärkeänä, että kriittisiä riippuvuuksia globaaleista tuotantoketjuista tarkastellaan ja kumppanuuksia vahvistetaan pitkäjänteisesti.

Suomi pitää tärkeänä vahvistaa sekä jäsenmaiden kansallista, että EU-tason valmiutta rajat ylittäviin terveysuhkiin, kemiallisiin, biologisiin, säteily- ja ydinuhkatilanteisiin (CBRN) ja aseellisiin konflikteihin. Suomi katsoo, että CBRN-valmiudet ja lääketieteelliset valmiudet kuten rescEU-varastointi vahvistavat valmiutta koko EU:n alueella.

Suomi pitää tärkeänä myös Yhteinen terveys -lähestymistavan vahvistamista EU-tasolla. Muun muassa pandemianuhkat ja mikrobilääkeresistenssi vaativat ihmis-, eläin, elintarvike- ja ympäristösektoreiden huomioimista ja sektoreiden välistä yhteistyötä. Suomi tukee neuvoston mikrobilääkeresistenssisuosituksen aktiivista toimeenpanoa. Suomi pitää tärkeänä ilmastonmuutoksen terveysvaikutusten huomioimista. Suomi katsoo, että ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin ja ympäristön välillä on riippuvuussuhde, joka tulisi ottaa huomioon politiikkatoimissa.

Suomi pitää tärkeänä jo olemassa olevien terveysunionialoitteiden toimeenpanoa ja aktiivista vuoropuhelua komission ja jäsenmaiden kesken rajat ylittäviä terveysuhkia koskevan asetuksen sekä Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskus ECDC:n ja Euroopan lääkevirasto EMAn päivitettyjen mandaattien toimeenpanemiseksi. Suomi katsoo, että terveysturvallisuuden instituutioiden toimintaa tulee kehittää niin, että vältetään päällekkäistä työtä ja liiallista hallinnollista taakkaa jäsenmaille. Toissijaisuusperiaatetta tulee kunnioittaa ja päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä kansalaisia. Suomi pitää tärkeänä EU:n terveyshätätilanteiden valmiusviranomaisen HERAn arviointia sen tehtävien ja rahoituksen osalta.

Suomi katsoo, että normaaliaikojen pitkäjänteinen terveyttä edistävä, sairauksia ennaltaehkäisevä työ sekä terveysjärjestelmien lujittaminen ovat olennaisia yhteiskunnan, työpaikkojen ja kansalaisten resilienssin vahvistamisessa.